

Chapter 11 - Orí Kọkànlá | NICE STYLE!

OBJECTIVES:

In this chapter you will learn:

- About different types of clothing
- About seasonal clothings
- The use of the verbs *fi_ lé / fi_ kọ, wọ, dé/gẹ, wé, ró*
- Further use of interrogatives
- Current trends in fashion

Àwọ̀n ọ̀rọ̀ (Vocabulary)

Nouns	
àpónlẹ̀	<i>respect</i>
àṣà	<i>culture</i>
aṣọ	<i>clothe</i>
bùbá	<i>a shirt or a blouse (Yorùbá style)</i>
búláòsì	<i>blouse (western style)</i>
ẹ̀jìkà	<i>shoulder</i>
filà	<i>hat</i>
gèlẹ̀	<i>a scarflike headgear</i>
gínìnì	<i>guinea</i>
ìborùn	<i>shawl</i>
ìbọ̀sẹ̀	<i>sock(s)</i>
ìbọ̀wọ̀	<i>glove(s)</i>
ìgbéyàwó	<i>wedding</i>
ìmúra	<i>an outfit</i>
ìró	<i>a wrap-around cloth/ wrapper</i>
ìsìnkú	<i>funeral</i>
ìṣọmọ̀lórúkọ	<i>naming ceremony</i>
iyì	<i>honor</i>
jákẹ̀tì	<i>jacket</i>
jīnsì	<i>jeans</i>
kojúsoṣọ	<i>'to face one's husband'</i>
kóòtù	<i>coat</i>
obìnrin	<i>female</i>
oko	<i>farm</i>
ọ̀jà	<i>market</i>
ọ̀kùnrin	<i>male</i>
ọ̀yẹ̀	<i>harmattan</i>
pàtàkì	<i>important</i>
ṣòkòtò	<i>a pair of pants</i>
súwẹ̀tà	<i>sweater</i>
tíṣẹ̀tì	<i>t-shirt</i>
síkẹ̀tì	<i>skirt</i>
yẹ̀tí	<i>earring(s)</i>

Noun Phrases	
àsìkò fọ̀lù	<i>fall season</i>
àkókò kọ̀ọ̀kan	<i>each season</i>
àsìkò m̀erín ọ̀tọ̀tọ̀	<i>four different seasons</i>
aşọ ẹ̀ẹ̀rùn	<i>clothes for the dry season</i>
aşọ ọ̀de	<i>formal wear</i>
aşọ ojoojúmọ̀	<i>informal clothing</i>
aşọ ọ̀jò	<i>clothes for the rainy season</i>
aşọ ọ̀kè	<i>woven material</i>
aşọ léèsì	<i>lace material</i>
aşọ tẹ́ẹ́rẹ́	<i>strip of cloth</i>
àwọn ọ̀lọ́lá	<i>rich people</i>
ẹ̀wùu kòlápá	<i>sleeveless clothing</i>
ibi işẹ́/ ibişẹ́	<i>workplace</i>
ìgbà oorú	<i>hot weather</i>
ilẹ̀ ọ̀kèèrè	<i>foreign countries</i>
orílẹ̀-èdèe Àmẹ́ríkà	<i>USA</i>
látàrí oorú	<i>as a result of heat</i>
şòkòtò péńpé	<i>short pants/shorts</i>

Verbs	
dé/gè	<i>to wear, e.g. a hat</i>
gbayì	<i>popular</i>
gbọ̀dọ̀	<i>must</i>
jẹ́	<i>to be</i>
nípon	<i>thick</i>
ró	<i>to wrap around</i>
wé	<i>to tie, e. g. a headgear</i>
wọ	<i>to wear (clothes, shoes, or other apparel)</i>
wọn	<i>to be expensive</i>

Verb Phrases	
di ìgbàdí	<i>wrap-around waist</i>
fún ... láàyè	<i>allow</i>
irú... wo?	<i>what type?</i>

kò pé	<i>not complete</i>
pa òwe	<i>say proverbially</i>
yàtò sí	<i>different from</i>

Adjectives

oríṣíríṣi	<i>different types</i>
-----------	------------------------

Conjunction

tàbí	<i>or</i>
------	-----------

Prepositional phrase

ní ọ̀nà mìíràn	<i>in another way</i>
----------------	-----------------------

Lesson 1 - Èkọ Kìíní:

Aṣọ wíwọ ní ilẹ̀ Yorùbá (Types of Clothing)

Oríṣì aṣọ méjì pàtàkì ni àwọn Yorùbá máa ń wọ: aṣọ ojoojúmọ àti aṣọ ìmúròde. Aṣọ ojoojúmọ tí wọn máa ń wọ ni aṣọ à̀h̀kàrà àti aṣọ à̀d̀ìrẹ. Aṣọ òde tí wọn máa ń wọ ni aṣọ léèsì àti aṣọ òkè. Fún aṣọ ojoojúmọ, àwọn obìnrin máa ń ró ìró, wọn máa ń wọ búbá, wọn sì tún máa ń wé gèlè. Fún aṣọ òde àwọn obìnrin máa ń ró ìróo léèsì, wọn sì máa ń wọ búbáa rẹ. Bákan náà ni fún aṣọ òkè. Wọn lè fi ìborùn lé tàbí kí wọn fi kọ èjìkà. Ọ̀pọ̀lopọ̀ àwọn ọ̀dọ̀mọ̀bìnrin ni wọn máa ń so ìborùnun wọn mọ́ ìdí lode-òní.

Fún aṣọ ìmúròde àwọn ọ̀kùnrin máa ń wọ ̀̀kò̀tò léèsì tàbí aṣọ òkè. Wọn máa ń wọ búbáa léèsì tàbí aṣọ òkè. Wọn sì máa ń dé filà. Gèlè wíwé jẹ ara àwọn à̀ṣà ìmúra tí ó gbayì láàárín àwọn obìnrin. Oríṣìṣì gèlè ni ó wà. Wọn máa ń pe gèlè kan ní “kojúṣọkọ.” Àwọn Yorùbá máa ń ̀̀pọ̀nlé tí ó pọ́ fún obìnrin tí ó bá mọ́ gèlè wé dárádára. Nítorí ìdí èyí ni àwọn Yorùbá fi máa ń pá a ní ̀̀we pé : “Gèlè ̀̀dùn bí i ká mọ́ ọ́ wé, ká mọ́ ọ́ wé kò tó kó yèni.” Gèlè máa ń gbé ẹ̀wà obìnrin yọ́ jáde gan-an ni.

Àwọn ènìyàn ti sọ ìborùn tó jẹ aṣọ tẹ̀rẹ́ tí wọn máa ń fi lé èjìkà di ìgbàdí tí wọn máa ń ró mọ́ ara ìró. Oríṣìṣì ìró ni ó wà. Ìró aṣọ òkè jẹ èyí tí ó wọn jù. Nínú àwọn aṣọ òkè, “sányán” àti “àlàárì” jẹ méjì nínúu èyí tí àwọn ọ̀lọ́lá àti ènìyàn pàtàkì máa ń wọ jù. Àwọn obìnrin tún máa ń wọ “àrán.” Aṣọ àrán jẹ ọ̀kàn lára aṣọ tí wọn máa ń kó wá láti ilẹ̀ ̀̀kè̀rè ní ayé àtíjọ.

Ní ilẹ̀ Yorùbá, bí àwọn obìnrin ̀̀ mọ́ máa ń wọ aṣọ yàtò sí bí àwọn ọ̀kùnrin ̀̀ mọ́ máa ń wọ tiwọn. Fún aṣọ ìmúròde, lẹ̀hìn tí àwọn ọ̀kùnrin bá wọ ̀̀kò̀tò àti búbá, wọn á wọ agbádá léwọn. Ní ilẹ̀ Yorùbá, filà dídé ̀̀ mọ́ pàtàkì fún àwọn ọ̀kùnrin. Ní ọ̀pọ̀lopọ̀ ìgbá, apá ̀̀sì ni àwọn ọ̀kùnrin máa ń sáábà gẹ́ filà sí. Ìmúra ọ̀kùnrin kò pé tí kòbá dé filà, àti wí pé, iyí tí ó wà nínú ìmúra ni wí pé kí ọ̀kùnrin dé filà. Oríṣìṣì filà méjì ni ó gbayì púpọ́ láàárín àwọn ọ̀kùnrin: filà “ìkòrí” àti filà “a-betí-ajá”. Oríṣìṣì ni aṣọ ti wọn fi ń ̀̀ mọ́ àwọn filà yìí: aṣọ à̀h̀kàrà, aṣọ à̀d̀ìrẹ, aṣọ dà̀má̀àsìkì àti aṣọ òkè. Filà gígè jẹ ̀̀nà tí àwọn ọ̀kùnrin máa ń gbà dé filà.

À̀ṣà ìbílẹ̀ Yorùbá fún ọ̀kùnrin àti obìnrin ní àyè bí wọn ̀̀ mọ́ lè múra. Obìnrin kò gbọ̀dọ́ wọ ̀̀kò̀tò, bẹ̀ẹ́ ni ọ̀kùnrin kò gbọ̀dọ́ ró ìró. Bákan náà, obìnrin nìkan ni ó ní ̀̀tọ́ láti wọ yẹ́tí. Fún ìdí èyí, à̀ṣà kí obìnrin máa wọ ̀̀kò̀tò tàbí kí ọ̀kùnrin máa wọ yẹ́tí ní ̀̀de-òní jẹ à̀ṣà tí ó wá láti ilẹ̀ ̀̀kè̀rè.

Iṣẹ Ṣíṣe 1

Dáhùn àwọn ìbéèrè wònyí ní èkúnréré.

Answer the following questions in complete sentences.

1. Oríṣi ìṣòrí aṣọ mèlòó ni àwọn Yorùbá ní? Dárúkọ wọn.
2. Irú àwọn aṣọ wo ni àwọn Yorùbá máa ń wò lọ sí àwọn òde pàtàkì?
3. Báwo ni àwọn obìnrin Yorùbá ṣe máa ń múra gégé bí àṣà ìbílẹ̀ Yorùbá?
4. Báwo ni àwọn ọ̀dọ̀mọ̀bìnrin ṣe ń lo ìborùn ní ayé òde-òní?
5. Irú oríṣi ìró mèlòó ni àwọn obìnrin máa ń ró ni ilẹ̀ Yorùbá? Èwo ni ó wọn jù nínúu wọn?
6. Kí ni ìyàtò tí ó wà láàárín aṣọ obìnrin àti tí ọ̀kúnrin ní ilẹ̀ Yorùbá?
7. Báwo ni àwọn ọ̀kúnrin Yorùbá ṣe gbọ̀dò múra ni ilẹ̀ Yorùbá?
8. Apá ibo ni wọn sáábà máa ń gẹ̀ filà sí ní ilẹ̀ Yorùbá?
9. Kí ni àwọn ohun tí àṣà aṣọ wíwò ní ilẹ̀ Yorùbá kò fàyè gbà fún ọ̀kúnrin àti obìnrin láti wò?
10. Kí ni èrò rẹ̀ nípa àṣà aṣọ wíwò ní ilẹ̀ Yorùbá?

Iṣẹ Ṣíṣe 2

Sọ **bẹ̀ẹ̀** ni tàbí **bẹ̀ẹ̀ kọ** fún àwọn gbólóhùn wònyí

*State whether the following sentences are **true** or **false***

Bẚẚ NI   **Bẚẚ KỌ**

1. Ìṣòrí aṣọ mèta pàtàkì ni àwọn Yorùbá máa ń wò	☐	☐
2. Aṣọ ìmúróde tí awọn Yorùbá máa ń wò ni aṣọ à̀nkàrá àti aṣọ à̀dirẹ̀	☐	☐
3. Àwọn ọ̀kúnrin Yorùbá máa ń wò bùbá àti sòkòtò	☐	☐
4. Ní ilẹ̀ Yorùbá bákan náà ní aṣọ tí àwọn ọ̀kúnrin àti ọ̀bìnrin.	☐	☐
5. Obìnrin le wò sòkòtò ní ilẹ̀ Yorùbá	☐	☐

Iṣẹ́ Ṣíṣe 3

Parí àwọn gbólóhùn wònyí.

Complete the following sentences.

1. Àwọn Yorùbá máa n wọ irú oríṣi aṣọ
  - a. mẹ́ta
  - b. mẹrin
  - c. mẹfà
  - d. méjì

2. Nínú àṣà Yorùbá ni kí ọ̀bìnrin lo _____ .
  - a. filà
  - b. yẹ́tí
  - c. ṣòkòtò
  - d. agbádá

3. Àwọn ọ̀kúnrin Yorùbá máa n wọ _____ .
  - a. filà
  - b. kaba
  - c. ìró
  - d. agbádá

4. _____ ṣe pàtàkì nínú ìmúra àwọn ọ̀kúnrin Yorùbá.
  - a. filà
  - b. ṣòkòtò
  - c. bùbá
  - d. agbádá

5. _____ jẹ ọ̀kan lára aṣọ ilẹ̀ òkèèrè.
  - a. aṣọ òkè
  - b. àdìrẹ
  - c. aṣọ àrán
  - d. aṣọ léèsì

Iṣẹ́ Ẹ́ṣe 4

Dáhùn àwọn ìbéèrè wọnyí.

Answer the following questions.

Irú aṣọ wo ni àwọn Yorùbá máa ń wọ lọ sí...?

1. ojà
2. ibi ìgbéyàwó
3. ibi ìsọmọlórúkọ
4. ibiṣẹ́
5. ẹ̀ṣọ̀ṣì / ilé-ìsinmi

Iṣẹ́ Ẹ́ṣe 5

Nibo ni àwọn Yorùbá máa ń wọ àwọn aṣọ wọnyí lọ?

Where do Yorùbá people wear these clothes to?

1. aṣọ àdìrẹ
2. aṣọ àṅkàrá
3. aṣọ léèsì
4. aṣọ òkè
5. aṣọ dà máásìkì

Lesson 2 - Èkọ Kejì: More Interrogatives

The following models illustrate the use of interrogatives such as: 'kí ni', 'ta ni', 'nígbà wo', 'níbo', 'kí ló', 'báwo' and 'èwo'.

Who?

Q.	Ta ni ó wà nínúu yàrá nàá?	<i>Who is inside the room?</i>
R.	Ìdáhùn: Kò sí ẹnì kankan nínúu yàrá nàá.	<i>Nobody is inside the room.</i>
Q.	Ìwée ta ni yìí?	<i>Whose book is this?</i>
R.	Ìwée Títí ni.	<i>It's Títí's book.</i>
Q.	Ta ni o fẹràn ni ilé-ìwèè rẹ?	<i>Who do you like in your school?</i>
R.	Mo fẹràn olùkọ̀ọ̀ mi.	<i>I like my teacher.</i>

What?

Q.	Kí ni ò ń ẹ se nísìnyí?	<i>What are you doing now?</i>
R.	Mò ń ka ìwéè mi.	<i>I'm reading my book.</i>
Q.	Kí nì yìí?	<i>What is this?</i>
R.	Aáyán ńlá ni. Yéèpà!	<i>It's a big cockroach. Wow!</i>
Q.	Kí ní ò ń kà?	<i>What are you reading?</i>
R.	Mò ń ka ìwéé Şóyínká ni.	<i>I'm reading a book by Şóyínká .</i>

When?

Q.	Nígbà wo ni ojọ-ìbî rẹ?	<i>When is your birthday?</i>
R.	Ọla ni.	<i>It's tomorrow.</i>

Where?

Q.	Níbo ni ò ń gbé?	<i>Where do you live?</i>
R.	Ní ègbé ojà ni mò ń gbé	<i>I live near the market.</i>

Why?

Q. Kí ló dé tí ò ní sunkún?

Why are you crying?

R. N kò rí àpò owòò mi.

*I cannot find my wallet.***How?**

Q. Báwo ni?

How are you?

R. Dáadáa ni?

I'm fine.

Q. Báwo ni o ẹ máa dé ojà?

How will you get to the market?

R. Mà á gun kẹkẹ mi ni.

*I will ride my bicycle.***Which one?**

Q. Èwo nínú àwọn ọdọmọdékùnrin yẹn ni o fẹràn?

Which of those boys do you like?

R. Túndé ni mo fẹràn.

I like Túndé.

Q. Títì wo ló lọ sí ẹ̀ṣọ̀ṣì?

Which street leads to the church?

R. Títì ọwọ̀ ọ̀sì ni.

*The street on the left.***Iṣẹ Ẹ́ṣe 1**

Fi àṣebèèrè tó bá yẹ dí àwọn àláfó wònyí

Fill in the spaces below with the appropriate interrogative.

_____ nínú ẹ̀yin akékọ̀ọ̀ ni ọ̀jọ̀ ẹ̀bí rẹ̀ jẹ́ ọ̀lẹ́? _____ ni o ti máa ẹ́ ọ̀dún

ẹ̀bí yí? _____ ni o ẹ́ máa má ẹ́ é? _____ o fẹ́ ẹ́ ọ̀jọ̀ ẹ̀bí yí pẹ̀lú?

_____ ni ọ̀dún ẹ̀bí yí máa parí?

Iṣẹ Ẹ́ṣe 2

Lo àwọn àṣebèèrè wònyí láti ẹ̀dáa gbólóhùn.

Use the following interrogatives to form sentences.

1. Kí ni?
2. Ta ni?
3. Níbo ni?
4. Kí ló dé?
5. Báwo ni?

Lesson 3 - Ẹkọ Kẹta:

Verbs fi_lé/fi_kọ, wọ, dé, wé, ró, gẹ

The following verbs are used with clothing: fi_lé/ fi_kọ, wọ, dé, wé, ró, gẹ. For instance: Àwọn ọkùnrin máa n wọ búbá àti agbádá. Wọn máa n dé filà.

Àwọn obìnrin máa n wọ búbá, ró ìró, wé gèlè. Wọn sì máa n fi ìborùn kọ / lé èjìkà
The verb “gẹ” can be used for both “gèlè” and “filà”.

Bí àpẹẹrẹ:

Ọkùnrin n gẹ filà.

Obìnrin n gẹ gèlè.

However, **dé** and **wé** are general terms while **gẹ** denotes a particular style of headgear or hat. Below are the different types of clothes for men and women and the manner in which they are worn in Yorùbáland.

Aṣọ okùnrin (Male clothes)	Aṣọ obìnrin (Female clothes)
búbáa léèsì, ṣòkòtò léèsì, agbádáa léèsì, filà aṣọ òkè tàbí filàa dà máásìkì	búbáa léèsì, ìró léèsì, gèlèe léèsì tàbí gèlèe dà máásìkì
búbá àṅkàrá, ṣòkòtò àṅkàrá, agbádá àṅkàrá	búbá àṅkàrá, ìró àṅkàrá, gèlè àṅkàrá
búbá aṣọ òkè, ṣòkòtò aṣọ òkè, agbádá aṣọ òkè, filà aṣọ òkè	búbá àṅkàrá, ìró àṅkàrá, gèlè gidi
dàńṣíkí, ṣòkòtò, filà	búbá aṣọ òkè, ìró aṣọ òkè, gèlè aṣọ òkè tàbí
	búbáa léèsì, ìró aṣọ òkè, gèlè aṣọ òkè tàbí
	búbáa léèsì, ìró léèsì, gèlè aṣọ òkè

Ayé ń lọ à ń tọ ọ (Fashion Trends)

Bí ó tilẹ jẹ pé àṣàà Yorùbá ni pé kí obìnrin wọ búbá, ró ìró, kí wọn sì tún wé gèlè, àti pé kí okùnrin wọ búbá, wọ ṣòkòtò, kí wọn tún dé filà, oríṣi aṣọ m̀írán tún wà tí wọn le wọ. Ní òde-òní, oríṣiríṣi àrà ni àwọn ènìyàn ń fi aṣọ à̀nkàrá, léèsì, à̀dìrẹ à̀tí gínńì dá. Bí ìgbà ẹ ń yí ni àṣà aṣọ wíwọ náà ń yí láàrín àwọn Yorùbá. Kódà ọ̀lájú ti mú kí àṣà aṣọ wíwọ àwọn Yorùbá di ohun tí àwọn ènìyàn láti ìlú òkèèrè ń wá rí fún. Nítorí pé ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn Yorùbá ni wọn jẹ oníṣẹ ọba, ó ṣòró láti máa wọ búbá àti ṣòkòtò, tàbí kí wọn máa ró ìró tàbí wé gèlè lọ sí ibi iṣẹ ọ̀òjọ wọ. Ìdí nìyí tó fi jẹ pé oríṣiríṣi àrà ni wọn ń fi à̀nkàrá rán: bí i síkẹ̀tì, búláòsì, sùùtù àti kaba. Àṣà fífi àwọn aṣọ bí à̀nkàrá, léèsì, gínńì ati à̀dìrẹ dá àrà lóríṣiríṣi ti gbilẹ ní ilẹ̀ Yorùbá tó fi jẹ pé púpọ̀ nínú àwọn tẹ̀lẹ̀ (aránṣọ) ni ó ti di olówó àti gbajúmọ nípa bẹ ẹ.

Nítorí pé wọn ti ń fi àwọn aṣọ yí dá oríṣiríṣi àrà, àwọn ènìyàn bíi olùkọ, ọ̀jọ̀gbọn, oníròyìn àti akòwé lè wọ à̀nkàráa sùùtù, tàbí à̀dìrẹ búláòsì àti síkẹ̀tì lọ sí ibi iṣẹ. Sùgbọn àwọn iṣẹ kan wà tí a kò lè wọ àwọn irú aṣọ bá yí lọ bí ó ti wù kí ó mọ. Àwọn irú iṣẹ bá yí ni iṣẹ agbejórò, iṣẹ àkàtáǹtì àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ. Dandan ni fún àwọn agbejórò àti ọ̀ṣiṣẹ ilé ìfowópamọ láti wọ sùùtù ọ̀yìn bó àti tái lọ sí ibi iṣẹ wọ. Fún ìdí èyí, àṣà aṣọ wíwọ láàárín àwọn Yorùbá ti yí wọnú ara wọn.

Bó ti lẹ jẹ pé ìró, búbá, gèlè àti ìborùn jẹ aṣọ ìbílẹ̀ tí obìnrin Yorùbá máa ń wọ, tí búbá, ṣòkòtò àti filà sì jẹ aṣọ ìbílẹ̀ fún àwọn ọ̀kùnrin Yorùbá, wọn tún máa ń wọ àwọn aṣọ ọ̀yìn bó gégé bí iṣẹ tí wọn bá ń ẹ bá ẹ rí. Nítorí ìdí èyí ni àwọn Yorùbá ẹ máa ń pa ọ̀we pé, “bí ẹyẹ bá ẹ fò ní a ẹ ń sọkò rẹ”. Èyí tùmọ̀ sí pé bí ìgbà bá ẹ rí ni a ẹ ń lò ó. Bí àwọn ọ̀kùnrin Yorùbá bá wọ sùùtù ọ̀yìn bó lọ síbi iṣẹ wọ, wọn á de tái, de bẹ̀lítì sí ṣòkòtò wọ. Wọn a wọ ìbọ̀sẹ̀ àti bàtà. Wọn á dī bí akòwé. Àwọn obìnrin Yorùbá pàápàá tó ń ṣiṣẹ̀ ìjọba náà á wọ sùùtù tàbí kí wọn wọ síkẹ̀tì àti búláòsì. Wọn á sì tún wọ bàtà ọ̀yìn bó. Gbogbo wọn á máa tẹ̀lẹ̀ “ko-ko-kà”. Lóòótọ̀ ayé ti dayé ọ̀lájú. Gbogbo ǹkan ló sì ti yí padà.

Iṣẹ Ṣíṣe 1

Dáhùn àwọn ìbéèrè wọnyí.

Answer the following questions.

1. Báwo ni àwọn ọkùnrin àtí obìnrin Yorùbá ẹe máa n wọṣọ tàbí múra gégé bí àṣàa Yorùbá?
2. Kí ló dé tí àwọn ará ìlú òkèèrè fi n wá fún àṣà aṣọ wíwọ láàrín àwọn Yorùbá lóde-òní?
3. Kí ni ìdí rẹ tí wọn fi n fi àwọn aṣọ ìbílẹ́ bíi àṅkàrá dá oríṣíríṣi àrà ní òde-òní?
4. Yàtò si bùbá, ìró àtí ẹ̀kòtò, kí ni a tún le fi àṅkàrá, léèsì tàbí àdìrẹ rán ?
5. Kí ni nṅkan pàtàkì tí fífi àwọn aṣọ ìbílẹ́ dá oríṣíríṣi àrà tí ẹe fún àṣàa Yorùbá?
6. Kí ni ìdí rẹ tí àwọn ènìyàn bíi agbejórò àti òsìṣẹ́ ilé ìfowópamọ kò ẹe lè wọ àwọn aṣọ ìbílẹ́ lọ síbì iṣẹ́?
7. Kí ni èrò rẹ nípa bí ó ti jẹ́ dandan fún àwọn agbejórò láti wọ súùtù òyìnbó lọ síbì iṣẹ́?
8. Kí ló dé tí àwọn Yorùbá fi máa n pa òwe pé “bí ẹyẹ ẹe fò ní a ẹe n sòkòdò rẹ?”
9. Sọ ìyàtò tó wà láàárín aṣọ iṣẹ́ obìnrin àtí ọkùnrin tí ó n ṣisẹ́ ìjọba.
10. Njẹ́ àṅfààní kankan wà nínú ọlájú tí àwọn Yorùbá gbà láàyè nínú àṣà aṣọ wíwọ wọn?

Iṣẹ Ṣíṣe 2

So àwọn tí ó bara mu ni ọwọ́ A àti ọwọ́ B papọ́.

Match the words in column A with those in column B.

A

gèlè

filà

ìró

ẹ̀kòtò

ìborùn

B

wọ

wé

fi_ lé /fi_ kọ èjìkàá

dé

ró

Iṣẹ Ẹ́ṣe 3

Wá àwọn ọ̀rọ̀ wọ̀nyí

Look for these words in the puzzle below. Pay attention to the tones!

aṣọ, búbá, filà, gèlè, ìborùn, ìró, ìsọmọ́lórúkọ, iyì, ọ̀jà, ẹ̀kòtò

Iṣẹ Ṣíṣe 4

Parí àwọn gbólóhùn wọnyí ní èkúnréré.

Complete the following sentences.

1. _____ kì í ṣe ọkan lára àwọn aṣọ obìnrin lówùjọ Yorùbá.
  - a. Bùbá
  - b. Ìró
  - c. Gèlè
  - d. Fílà

2. Àwọn ọkúnrin Yorùbá kí ì wọ _____
  - a. búbá
  - b. agbádá
  - c. búládòsì
  - d. sùùtù

3. Àwọn ọkúnrin Yorùbá máa n wọ _____.
  - a. gèlè
  - b. ìró
  - c. ìborùn
  - d. búbá

4. _____ kì í ṣe aṣọ ìbílẹẹ Yorùbá.
  - a. Aṣọ à̀nkára
  - b. Aṣọ léèsì
  - c. Aṣọ à̀dìrẹ
  - d. Aṣọ sùùtù

5. _____ kì í ṣe aṣọ tí àwọn ènìyàn n wọ lọ sí ibi iṣẹ ní òde-òní.
  - a. Sùùtù òyìnbó
  - b. Síkẹ̀tì
  - c. Búládòsì
  - d. Bùbá

Iṣẹ Ṣíṣe 5

State the equivalence of this proverb in English and explain its relevance in today's activities.

“bí ẹyẹ bá ṣe fò ní a ṣe n sọkò rẹ”

Ìlẹ̀kẹ̀ títò ní ilẹ̀ Yorùbá

Àwọn Yorùbá jẹ akíkanjú nínú isẹ ọwọ sísẹ. Wọn kì í ẹ ọlẹ tàbí ìmélẹ. Wọn jẹ ènìyàn tí ó tẹ́pá mọ́sẹ. Nínú àwọn isẹ ọwọ tí wọn máa ń ẹ ni aṣọ òkè híhun, ẹnì apẹrẹ híhun, aṣọ pípa láró, apẹrẹ híhun, ẹyìn fífò, ìlẹ̀kẹ̀ sínsín àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ.

Àwọn ènìyàn pàtàkì bíi ìdílé Ọba, ìdílé oyè àti ìdílé ọlẹ ní wọn máa ń wọ ìlẹ̀kẹ̀ ní ayé àtijọ. Ìlẹ̀kẹ̀ tí ó sí wọpọ nígbà náà ni iyùn. Iyùn jẹ ìlẹ̀kẹ̀ olówó iyebíye. Sùgbón ní òde-òní, nńkan tí yàtò. Gbogbo ènìyàn tí o bá wù ni ó lè lo ìlẹ̀kẹ̀. Kò sì pọ́n dandan pé kí ó jẹ iyùn. Idí ni pé oríṣíríṣi ìlẹ̀kẹ̀ ní ó ti wà ní òde-òní nítorí ìmọ-ẹrọ tí ó ń gbilẹ̀ jẹ kí a lè rí ìlẹ̀kẹ̀ oníke dípò ìlẹ̀kẹ̀ gidí. Àpẹrẹ àwọn ìlẹ̀kẹ̀ gidí ni ojú ológbò, ìlẹ̀kẹ̀ fífò, kírisítààlì. Oríṣíríṣi nńkan ní a lè to ìlẹ̀kẹ̀ fún. A lè to ìlẹ̀kẹ̀ láti fi ẹ ẹgbà ọrùn, ẹgbà ọwọ, ẹgbà ẹsẹ, bàtà ẹsẹ, àpò ìmúròde àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ. Onírúurú ni àwọ àwọn ìlẹ̀kẹ̀ tí ó wà ní òde-òní – pupa, funfun, dúdú, àti búlúù.

Iṣẹ́ Sísẹ́ 6

Dáhùn àwọn ìbéèrè wònyí ní èkúnréré.

Answer the following questions in complete sentences.

1. Irú ènìyàn wo ni àwọn Yorùbá?
2. Dárúkọ isẹ ọwọ tí àwọn Yorùbá máa ń ẹ.
3. Irú àwọn ènìyàn wo ni wọn ń lo ìlẹ̀kẹ̀ ní ilẹ̀ Yorùbá?
4. Kí ni ó fà á tí ìlẹ̀kẹ̀ oníke fi wà ní ayé òde-òní?
5. Dárúkọ irú àwọn àwọ ìlẹ̀kẹ̀ tí wọn wà ní ayé òde-òní.

Iṣẹ́ Sísẹ́ 7

Kọ ìtumọ àwọn ọrọ wònyí sílẹ̀ ní èdè Yorùbá.

Write the meanings of these words in Yorùbá.

1. Akíkanjú
2. Iyùn
3. Ìdílé oyè
4. Ọlẹ̀jú
5. Àṣà

Iṣẹ Ṣíṣe 8

Parí àwọn gbólóhùn wọnyí.

Complete the following sentences.

Àwọn Yorùbá jẹ ènìyàn _____. Wọ́n kì í ẹ _____ . Lára àwọn iṣẹ tí wọ́n máa ń ẹ ni _____. Ní ayé àtíjọ, àwọn ìdílé _____ ni wọ́n máa ń wọ ìlẹkẹ tẹlẹ ẹ̀gbọ́n ní òde-òní, gbogbo ènìyàn ló lè lo ìlẹkẹ nítorí _____ tí ó ti gba ayé kan. _____ jẹ ìlẹkẹ tí ó pàtàkì láwùjọ Yorùbá.

Lesson 4 - Ẹkọ Kẹrin: Seasonal Clothings

Oríṣíríṣi aṣọ ni àwọn ènìyàn máa ń wọ ní àsìkòò fọ̀lù, wíńtá, sípírínḡì, sọmà àti àkókò ọyẹ́.

Bí àpẹẹrẹ:

Ní fọ̀lù

- súwẹ̀tá tí kò níṣọ̀n
- jákẹ̀tẹ̀tì
- jīnsì
- tíṣẹ̀tẹ̀tì

Ní wíńtá

- kóòtù wíńtá
- súwẹ̀tá
- ìbòwọ̀
- ìbọ̀sẹ̀

Ní sípírínḡì

- súwẹ̀tá tí ó níṣọ̀n
- jákẹ̀tẹ̀tì
- jīnsì

Ní sọmà

- ṣọ̀òtì
- tíṣẹ̀tẹ̀tì
- síngílẹ̀tẹ̀tì
- búláòsì

Aṣọ òjò ní ẹ̀ẹ̀rùn

Àwọn Yorùbá ní ìgbàgbọ̀ pé kò yẹ kí ènìyàn máa wọ aṣọ òjò ní ẹ̀ẹ̀rùn nítorí pé ìgbà ara ni à á búra, ẹ̀nikan kì í bú Ẓàngó ní ẹ̀ẹ̀rùn. Oríṣíríṣi aṣọ ni àwọn ènìyàn máa ń wọ ní àkókò kọ̀ọkan. Aṣọ òjò yàtò sí ti ẹ̀rùn, bẹ̀ẹ̀ ti ọyẹ́ kò fi ara ọ̀ ti ìgbà oorú. Bí ó ẹ̀ wà ní ilẹ̀ Yorùbá náà ni ó wà ní gbogbo ibi tí ó fi dé orílẹ̀-èdè Àmẹ́ríkà.

Àsìkò mẹrin ọ̀tọ̀tọ̀ ni a lè rí ní orílẹ̀-èdè Àmẹ́ríkà. Àsìkòò wíńtá, sípírínḡì, sọmà àti fọ̀lù. Ní gbogbo àwọn àsìkò yí, oríṣíríṣi aṣọ ni àwọn ènìyàn máa ń wọ. Ní àsìkòò wíńtá, àwọn ènìyàn máa ń wọ àwọn aṣọ bí kóòtù, súwẹ̀tá, ìbòwọ̀ àti ìbọ̀sẹ̀. Àsìkò sípírínḡì, ni àwọn ènìyàn máa ń wọ súwẹ̀tá tí ò níṣọ̀n, jákẹ̀tẹ̀tì àti jīnsì.

Ní àsìkòò sọmà, àwọn aṣọ tí kò níṣọ̀n rárá bí i ẹ̀wùu kòlápá, ẹ̀kòtò péhépé, síkẹ̀tẹ̀tì àti búláòsì ni àwọn ènìyàn máa ń wọ látàrí oorú tí ó máa ń mú ni àsìkòò yí. Tí ó bá wá di àsìkòò fọ̀lù, nítorí pé ọ̀tútù ti máa ń fẹ̀ bẹ̀rẹ̀ láti mú. Àwọn ènìyàn máa ń wọ àwọn aṣọ bí i súwẹ̀tá tí kò níṣọ̀n, jákẹ̀tẹ̀tì, jīnsì àti tíṣẹ̀tẹ̀tì.

Iṣẹ Ṣíṣe 1

Dáhùn àwọn ìbéèrè wọnyí ní èkúnréré.

Answer the following questions in complete sentences.

1. Kí ni ó dé tí ènìyàn kò fi lè wọ aṣọ òjò ní ètẹ̀rùn?
2. Ṣàlàyé ohun tí ó máa ń ṣẹlẹ̀ ní àsìkòò wíńtá.
3. Irú aṣọ wo ni àwọn ènìyàn máa ń wọ ní àsìkòò sípírínḡì?
4. Ṣé lóòótọ̀ ni pé aṣọ ti kò níṣọ̀n ni àwọn ènìyàn máa ń wọ ní àsìkòò fọ̀lù? Ṣe àlàyé.
5. Tí ó bá di àsìkòò sọ̀mà, irú aṣọ wo ni ìwọ̀ fẹ̀ràn láti máa wọ?

Iṣẹ Ṣíṣe 2

Parí àwọn gbólóhùn wọnyí.

Complete the following sentences.

1. Àwọn Yorùbá máa n bú Ṣàngó ní _____?
  - a. àsìkò fọ̀lù
  - b. àsìkò wíńtà
  - c. àsìkò ẹ̀ẹ̀rùn
  - d. àsìkò ọ̀jò

2. Irú àsìkò mélódó ni a le rí ní orílẹ̀-èdè Àmẹ́ríkà?
  - a. mẹ̀ta
  - b. méjì
  - c. mẹ̀fà
  - d. mẹ̀rin

3. Àsìkò mélódó ni a le rí ní orílẹ̀-èdè Nàìjíríà?
  - a. mẹ̀ta
  - b. méjì
  - c. mẹ̀fà
  - d. mẹ̀rin

4. Ní àsìkò sọ̀mà, àwọn ènìyàn máa n wọ _____?
  - a. kóòtù
  - b. sùwẹ̀tà
  - c. ìbọ̀wọ̀
  - d. ẹ̀kọ̀tò péńpé

5. _____ jẹ aṣọ tí àwọn ènìyàn máa n wọ jù ní àsìkò wíńtà?
  - a. Jákẹ̀tì
  - b. Jíńsì
  - c. Tíṣẹ̀tì.
  - d. Kóòtù

Iṣẹ Ṣíṣe 3

Sọ **bẹ̀ẹ̀ ní** tàbí **bẹ̀ẹ̀ kọ** fún àwọn gbólóhùn wònyìí
*State whether the following sentences are **true** or **false***

	Bẚẚ NÍ	Bẚẚ KỌ
1. Àwọn Yorùbá fẹ̀ràn aṣọ òjò ní ẹ̀ẹ̀rùn.	☐	☐
2. Kò sí ìyàtọ̀ láàrin àṣìkò òjò àti àṣìkò ẹ̀rùn ní orílẹ̀-èdè Nàìjíríà.	☐	☐
3. Òtútù máa ń pọ̀ ní àṣìkò fọ̀lù ju àṣìkò wíńtá lọ.	☐	☐
4. Tíṣẹ̀tì ní àwọn ará orílẹ̀-èdè Àmẹ̀ríkà máa ń wọ̀ ní àṣìkò wíńtá.	☐	☐
5. Àṣìkò méjì péré ní a lè rí ní orílẹ̀-èdè Àmẹ̀ríkà.	☐	☐

The Interrogative ‘Nígbà wo?’, and ‘Nígbà tí’

Nígbà wo is an interrogative marker that denotes *when*. **Nígbà tí** can be used as a response to **nígbà wo**.

For instance:

Nígbà wo ni wà á lọ sí ilé?

Mà á lọ sí ilé **nígbà tí** mo bá parí ìwé tí mò ń kà.

When are you going home?

I will go home when I finish with the book I'm reading.

Nígbà wo ni ilé-ẹ̀kọ̀ gíga Yunifásítì tí Texas ní Austin ń bẹ̀rẹ̀ lọ́dún?

Ní oṣù kejọ ọ́dún ni.

When does the school year begin at the University of Texas at Austin?

It's in the eighth month of the year.

Iṣẹ Ṣíṣe 4

Dáhùn àwọn ìbéèrè wọnyí.

Answer the following questions.

1. Nígbà wo ni àsìkò òjò ni ìlúù rẹ?
2. Nígbà wo ni o máa ń jẹun àárọ?
3. Nígbà wo ni bàbáa rẹ máa ń ti ibi iṣẹ dé?
4. Nígbà wo ni wà á lọ sí ojà?
5. Nígbà wo ni o máa ń sùn?
6. Nígbà wo ni o máa ń wọ aṣọ òtútù?
7. Nígbà wo ni àsìkò ẹrùn ni ìlúù rẹ?
8. Irú aṣọ wo lo fẹràn láti wọ nígbàa sòmà?
9. Irú aṣọ wo lo fẹràn láti wọ nígbà òjò?
10. Nígbà wo ni àsìkò òtútù ni ìlúù rẹ?

Iṣẹ Ṣíṣe 5

O yà, ó kàn ẹ. Lo 'nígbà wo' láti bèèrè lẹwọ ọrẹẹ rẹ ohun tí ó máa ń ẹ ní ọsẹ. Má ẹ jẹ kí ó ju ìbéèrè márùn-ún lọ.

It's now your turn. Use 'nígbà wo' to ask your friend some questions. Do not ask more than five questions.

Iṣẹ Ṣíṣe 6

Dáhùn àwọn ìbéèrè wọnyí.

Answer the following questions.

1. Nígbà wo ni àwọn Yorùbá máa ń wọ súwétà?
2. Nígbà wo ni àwọn ọmọ ìlú Àmẹ́ríkà máa ń wọ kóòtù àti ìbọwọ?
3. Ẹ ènìyàn lè wọ ẹṣọti ní àkókò wíntà?
4. Nígbà wo ni àwọn ọmọ ìlú Àmẹ́ríkà máa ń wọ aṣọ péńpé?
5. Nígbà wo ni ìwọ máa ń fẹràn láti wọ jákẹ̀tì?